

Transportbransjen: Sjåføren ADIL

Livet for Adil i Norge har vært tøft. Han har vært utsatt for utnyttelse av flere arbeidsgivere. Han har vært redd for å si ifra, bli oppsagt og utvist av landet. Nå vil han kreve sine rettigheter, men det ser ut som om det allerede er for sent.

Adil (navnet er ikke reelt) er opprinnelig fra Pakistan. Der hadde han et vanskelig liv og kom til Europa med ønske om å jobbe hardt og klare seg alene. Han bodde i Spania i flere år og lærte seg spansk. Han snakker også andre språk, noe som er ganske imponerende siden han er analfabet og ikke har gått på skole.

Adil kom til Norge i 2006. Han forstår litt når andre snakker til ham på norsk, men sliter med å snakke på norsk selv. Han mener han ikke har hatt tid til å lære seg språket fordi han jobber mye, norskkurs er dyre og forutsetter at man kan lese og skrive. For en stund siden begynte han i introduksjonsprogrammet for å lære å lese og skriv, men med manglende forkunnskaper er det utfordrende. Han føler han er i en ond sirkel.

Det tok ikke lange tid før Adil fant seg jobb som sjåfør. Nå har han vært i Norge i mer enn 14 år, og har jobbet i transportbransjen det meste av tiden.

Denne bransjen viser seg å ikke være trygg. Adil har stadig opplevd at arbeidsavtaler har manglet og at lønn, overtidsbetaling og feriepenger har uteblitt. Han har jobbet altfor lange arbeidsdager og til og med fått trusler. Han føler seg maktløs og er overbevist om at han blir utnyttet fordi han ikke kan lese.

Adil arbeidet fort transportfirmaet Fortest A/S (navnet er ikke reelt) i perioden januar-februar, der han kjørte oppdrag for et stort norsk transportselskap. Da han fikk jobbtilbudet, spurte sjefen om Adil var medlem i LO. Sjefen forklarte videre at de ikke ansatte personer som var medlemmer i LO og at hvis Adil ble medlem der, ville de si ham opp. Adil opplevde situasjonen som merkelig, men kunne verken motsi det eller avslå jobbtilbudet. Han la merke til at alle de andre ansatte var migranter, hovedsakelig fra Polen, Romania, India og Pakistan ingen var nordmenn.

Adil jobbet 12 timer daglig, fem dager i uken. Han fikk aldri betalt for overtid. Noen ganger måtte han jobbe 18 timer i strekk, av og til også på natta. Arbeidsgiveren nektet å gi ham en arbeidsavtale. På lønns slippen stod et at han skulle ha 50.000 kr i lønn, men det fikk han aldri. Etter å ha insistert i flere måneder fikk han 23.000 kroner utbetalt fra arbeidsgiverens private konto. Så forsvant arbeidsgiveren og sluttet å svare på meldinger fra Adil. Transportfirmaet innrapporterte at lønn på 61 000 var betalt til Adil. Det står i klart misforhold til hva Adil faktisk mottok. Han fikk heller ingen formell oppsigelse.

Senere jobbet Adil i Veiviv transport A/S (navnet er ikke reelt) fra juli til september. Her fikk han heller ikke kontrakt eller bevis på timene han jobbet, og verken korrekt lønn eller feriepenger han hadde opparbeidet seg. Han gjorde en god jobb, men fikk muntlig oppsigelse uten noen oppgitt grunn.

Det gikk lang tid før Adil søkte hjelp. Han kjenner ikke til norske lover og regler og var redd for å bli utvist fra landet. Han var redd at hvis han klaget, ville arbeidsgiverne anmelde ham til politiet. Etter år med utnyttelse anbefalte en bekjent at han tok kontakt med Caritas.

Dessverre bestemte Adil seg for sent om å søke hjelp. Loven har strenge frister når det gjelder oppsigelse og krav om lønn. Med dagens regelverk er det veldig sjeldent at arbeidsgivere blir straffet når de ikke betaler ut lønn eller når de utnytter utenlandske arbeidstakere. Adil står dermed sannsynligvis uten en løsning.

En jurist ved Caritas Ressurssenter kommenterer:

Caritas Ressurssenter hjelper ham nå med å få tak i tidligere arbeidsgivere for å kreve inn utestående lønn. Hvis de ikke imøtekommer kravet, er det vanskelig å ta saken videre, siden slike tilfeller ikke dekkes av Fri rettshjelp. I april la regjeringen frem en rekke tiltak i kampen mot arbeidslivskriminalitet, deriblant en egen bestemmelse i straffeloven mot lønnstyveri. Disse forslagene er til behandling i Stortinget og Caritas ønsker forslagene velkommen. Men kriminalisering alene løser ikke problemet for arbeidstakere som har vært utsatt for lønnstyveri. Lønnstyveriordeingen bør inngå som del av Fri rettshjelp, slik at utnyttede kan få innkrevd sin rettmessige lønn.

Vi håper endringene i loven snart vedtas og blir håndhevet, så flere som Adil kan få en løsning på sin situasjon og en mer rettferdig og likestilt behandling i tråd med loven. I Caritas jobber vi også hardt for å informere migranter om deres rettigheter, så det ikke går for lang tid før de søker hjelp.

HVA KAN DU OG JEG GJØRE?

- Aldri benytt deg svart arbeid. Lær mer på www.handlehvitt.no
- Meld fra ved mistanke, bruk den nasjonale hjelpelinjen mot menneskehandel, tlf. 22 31 1160. Du behøver ikke bevise noe før du sier fra. Viktig! Ikke prøv å selv gripe inn i en sak. Det kan sette utnyttede personer i fare. Søk råd hos Hjelpetelefonen, Caritas Ressurssenter, Frelesesarmeens Migrasjonssenter, Kirkens Bymisjon, el. l.
- Tilby et sosialt og praktisk fellesskap. Du kan f. eks. være ledsager til offentlige kontorer, hjelpe til med å skaffe tolk, stille som barnevakt, tilby måltidsfellesskap, hybelutleie, eller annet praktisk.
- Tilby å være «språkvenn» så arbeidsmigranter får trening i å snakke norsk
- Lær deg kjennetegnene på arbeidslivskriminalitet og tvangsarbeid (se *menneskertilsalgs.no*) og snakk om det med venner og kjente.

SPØRSMÅL TIL SAMTALE

1. Hva er dine umiddelbare reaksjoner når du leser Adils historie? (ta en delerunde)
2. Hvem har ansvaret for å forhindre at slikt skjer i Norge?
3. Drøft handlingsmulighetene ovenfor: Er dette realistisk for dere å ta i bruk disse? Hvilke er lettest å ta fatt på? Se også fakta- og handlingsheftet: Sammen mot slaveri